

УДК 330.322

ВПЛИВ ФАКТОРУ КОНКУРЕНЦІЇ В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

В. В. Чернобаєв, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Національний гірничий університет»

У статті розглянуто інноваційні складові виходу економіки України із кризового стану в умовах загострення політичних суперечностей. Запропоновано використання технологій подвійного застосування з метою стимулювання промислового розвитку вітчизняної економіки. Доведено, що впровадження дієвої конкуренції у різних сферах застосування інноваційної продукції є одним із напрямків економічного зростання всієї економіки України.

Ключові слова: інновації, інноваційний процес, конкуренція, військово-промисловий комплекс, технології подвійного застосування, економічне зростання, економіка особливого періоду.

Постановка проблеми. Розвиток сучасної, конкурентоспроможної економіки неможливий без швидкого впровадження у виробництво новітніх технологій, засобів механізації та автоматизації, будівництва повністю автоматизованих заводів і навіть формування нових галузей промисловості. Необхідно констатувати, що для вітчизняних господарюючих суб'єктів та національної економіки у цілому інноваційні технології та товари до сьогодні не стали ключовими факторами економічного розвитку, відтак рівень конкурентоспроможності України на світових ринках, особливо високотехнологічних товарів, є достатньо невисоким.

Взагалі проблема забезпечення високої інноваційної активності в економіці України ще не вирішена, дієві механізми мотивування суб'єктів ринкової діяльності до інноваційних впроваджень не створені, а державні заходи щодо стимулювання інноваційних процесів є у цілому не ефективними. Тому перед економічною теорією та практикою постає завдання комплексного дослідження чинників, які, з одного боку, можуть сьогодні активізувати інноваційну діяльність і забезпечити її розповсюдження у всіх сферах економічного життя, а, з іншого – навпаки, стримують таку діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як стверджує більшість українських дослідників, успішна макроекономічна ін-

новаційно-інвестиційна діяльність в сучасних умовах глобалізації світової економіки багато в чому забезпечується високими темпами інноваційного розвитку науково-технічного та виробничо-технологічного потенціалів, а також високими рівнем конкурентоспроможності національної наукоміської продукції на світовому ринку. Сьогодні держава повинна регулювати формування в країні сприятливого інноваційного середовища, створювати і розвивати НДДКР, сприяти інноваційно-інвестиційній діяльності в пріоритетних галузях виробництва та сфері послуг і тощо.

Серед численних наукових досліджень в галузі інноватики необхідно звернути увагу на праці В. Гейця [1], М. Денисенко [2], в яких аналізується проблема підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, що забезпечить створення додаткових стимулів для розвитку національних виробництв. В роботах В. Федоренка [3], В. Осецького [4] та інших вітчизняних та зарубіжних вчених розглядається проблема інноваційної активності та дослідження інноваційних процесів тощо

Разом з тим, при достатньо високій зацікавленості дослідників до проблематики інноваційної діяльності все ж таки достатньо багато питань залишаються не повністю дослідженими. Зокрема, серед таких питань є проблема формування ефективного конку-

рентного середовища, здатного стимулювати інвестиційні потоки всередині національної економіки України на інноваційні цілі.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначення особливості інноваційного процесу під впливом фактору конкуренції, а також окреслення умов, за яких такий вплив активізує інноваційну діяльність та сприятиме стабілізації, а у подальшому – економічному зростанню в Україні, економіка якої функціонує в умовах особливого періоду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним чинником сучасного економічного зростання і його динаміки є інноваційний процес. Науково-технічний прогрес і безпосереднє виробництво слід розглядати як органічно взаємопов'язані складові єдиного процесу, спрямованого на створення інноваційного продукту. Можна стверджувати, що в загальному розумінні інноваційний процес, який відбувається в будь-якій складній виробничо-господарській системі – це сукупність прогресивних, якісно нових змін, що безперервно виникають у часі і просторі та сприяють подальшому якісному розвитку суспільства, забезпечують високий рівень життя, це послідовна система заходів, в результаті яких інновація дозріває від ідей до конкретних продукції, технологій, структури або послуг і поширюється в господарській практиці і суспільній діяльності. Інноваційний процес – це перетворення наукового знання в інновацію, яка задовольняє нові суспільні потреби; послідовний ланцюг дій, що охоплює всі стадії створення новинки та її практичного використання [5].

Загальний напрямок розвитку економіки багато в чому формує держава через законодавство, податкову, кредитно-грошову політику та інші механізми державного регулювання. Зважаючи на те, що інновації є найбільш чутливими до державної економічної політики, то без належних зусиль держави, в тому числі без прямої фінансової підтримки, інноваційна активність в економіці буде невисокою. Ця закономірність працює скрізь у світі: держава починає – бізнес виграє.

Однак сили саморегулювання ринкової системи також диктують свої закони існу-

вання підприємництва. Тільки у разі наявності інноваційної продукції, яка довгий час буде користуватися попитом, матиме стійкі переваги перед конкурентами можливо досягти основної мети підприємницької діяльності – отримати прибуток.

Вкладення деяких глобальних корпорацій у технологічні нововведення іноді можна порівняти з інноваційними бюджетами окремих країн. У розвинених країнах співвідношення державних витрат і витрат бізнесу на науку становить приблизно від 30% до 40% від усіх інвестицій. Однак, надалі відбувається мультиплікативний ефект і вони постійно збільшуються.

У світових масштабах інвестиційні потоки можна спрямувати на вдосконалення виробленої продукції, а не на пошук нових сировинних ресурсів і способів їх видобутку. Прикладом може служити попит на нафту: у європейських країнах понад 50% автомобілів їздять на дешевому, економічному та екологічному дизельному паливі, а в Україні – 99% на бензині при тому, що з однієї тонни нафти можна набагато більше виробити дизельного палива, ніж високооктанового бензину. Таким чином, інвестуючи в розвиток нових двигунів європейці економлять на природному ресурсі (нафта), ціна на який, незважаючи на ринкові коливання, є відносно високою.

Економічна система завжди стоїть перед дилемою: сповільнювати темпи оновлення виробничого апарату і економити інвестиції за рахунок НТП, або, навпаки, пожертвувати інвестиціями і прискорити інноваційний процес. Взаємодоповнюваність інновацій та інвестицій виявляється в тому, що процес створення інновацій відбувається тільки за допомогою інвестування. Навіть якщо вчені будуть працювати на голому ентузіазмі, їм все одно знадобляться кошти для проведення проектно-дослідних робіт і впровадження нововведень в масове виробництво.

Інноваційні процеси беруть початок у певних галузях науки, а завершуються у сфері виробництва, завдяки чому здійснюються прогресивні зміни в економіці. Завдяки комплексному характеру інноваційний процес впливає не тільки на розвиток галузей народного господарства та промислово-

сті, а й на макрорівень економіки. Своєчасна і збалансована його реалізація в територіально-галузевому плані має стабілізуючий і стимулюючий вплив на розвиток і розміщення продуктивних сил держави. І навпаки, занадто розтягнута в часі, розпорошена територіально і тому безсистемна реалізація інноваційного процесу створює диспропорції в органічно взаємопов'язаному господарстві.

Важливою особливістю інноваційних процесів є їх індивідуальний характер – кожна інновація, навіть якщо потім використовується багаторазово, у своїй початковій стадії інша. Цю індивідуальність визначають різні параметри: технічна вартість, місце виникнення, час, особистість творця (творців), а також техніко-економічні умови, у тому числі широко трактуються ринкові умови. У зв'язку науково-технічного технологічного прогресу передумови інноваційних процесів підлягають змінам – однак це не змінює потреби індивідуального трактування кожної інновації, також тому, що ефекти його застосування можуть дуже відрізнятися за вартістю, загальною користі [6].

Тому слід констатувати, що жодна інновація не відбувається без інвестицій, інновації залежать від НТП, відтак основою розвитку економічної системи суспільства є інвестиції. На одній стадії економічного відтворення відбувається накопичення коштів, протягом іншої – їх інвестування, що призводять суспільство до нового технологічного укладу. За рахунок використання нових технологій та способів виробництва, а також нових ресурсів знову відбувається нагромадження капіталу і суспільство отримує новий імпульс до економічного розвитку, який відбувається циклічно.

Саме тому інвестиції являють собою рушійну силу процесів економічного зростання, оновлення виробничих фондів і підвищення добробуту населення, а інвестування виступає сукупністю економічних відносин між суб'єктами економіки, які виникають на всіх стадіях відтворення протягом повного циклу кругообігу економічних ресурсів. При цьому інвестиційна діяльність як сукупність цілеспрямованих дій в реалізації окремих інвестиційних проектів є лише

механізмом інвестування.

Одним, з головних чинників розвитку економічної системи є конкуренція. Вона створює зацікавленість у вдосконаленні економічних ресурсів, їх виробничих комбінацій, зниженні витрат на одиницю продукції, що випускається, науково-технічному оновленні виробництва на інноваційній основі. Одночасно вона виступає як контрольна система ефективності приватного підприємства, а також перевіряє бізнес на ступінь його відповідності суспільним інтересам. Конкуренція в економічній теорії завжди виступає тією силою, яка, з одного боку, створює стимули, а з іншого – здійснює тиск на економічних суб'єктів, впливаючи тим самим на прийняття індивідуальних рішень.

Конкуренція виникає і приводиться в дію завдяки наявності особливої мотивації, що формується, як на рівні конкретного індивіда, так і під впливом зовнішніх чинників. Саме сила конкурентної боротьби є найбільш дієвим фактором, який заохочує підприємницький сектор до здійснення інноваційного інвестування [7]. Інновації дозволяють підприємцю бути конкурентоспроможним, і на деякий час отримати монополію владу. Тому, на наше переконання, саме стимулювання розвитку конкуренції всередині інноваційного процесу, а не пряма підтримка бізнесу за рахунок державних важелів, є пріоритетом інноваційної політики країни та запорукою поживлення інноваційної активності у вітчизняній економіці.

На думку більшості дослідників економічний зміст інноваційного процесу полягає у створенні системи суспільних виробничих фондів, здатних ефективно виробляти необхідну суспільству високоякісну продукцію і постійно вдосконалюватися. Для того щоб активно конкурувати в бізнесі, підприємець повинен забезпечити розробку та виробництво конкурентоспроможної продукції, правильно здійснювати інноваційне інвестування для розвитку підприємства та утримання передових позицій на ринку. Розроблений інноваційний продукт повинен не тільки задовольняти потреби споживачів, відповідати їх вимогам і своєчасно представленим на ринку, але й постійно поліпшуватися та удосконалюватися в процесі свого

споживання. Яскравим прикладом є мобільний телефон, котрий активно витісняє з ринку фотоапарати, калькулятори, нотатники і є незамінною річчю для активних користувачів Internet послуг.

У ході традиційного типу здійснення інвестиційного процесу має місце втрата споживчої вартості суспільних виробничих фондів, що пов'язано з моральним старінням наукової ідеї, проекту, зведених виробничих фондів, незавершеного будівництва. Але поряд з цим інвестиційний процес на інноваційній основі забезпечує вдосконалення виробничих фондів товариства (зведення виробничих фондів, що втілюють останні досягнення науки і техніки), а отже, забезпечує зростання їх споживчої вартості. Як стверджує відомий дослідник інвестицій та інновацій Федоренко В. Г. [3], інноваційний процес тісно пов'язаний з інвестиційним і проходить наступні етапи:

1. Підготовка:

- науково-дослідні та експериментально-конструкторські розробки;
- проектно-дослідні роботи;

2. Будівництво:

- безпосереднє введення об'єкта;
- пусконаладжувальні роботи;
- випробування обладнання в неробочому режимі;

3. Впровадження:

- освоєння технічних процесів;
- вихід на проектну потужність.

Інші автори також включають до складу інноваційного процесу етап прикладних наукових досліджень [2]. Така необхідність пояснюється тим, що в умовах зростання витрат на науково-технічний прогрес і суспільне виробництво в цілому все більш важливим фактором стає скорочення тимчасового розриву між виникненням наукової ідеї і реалізацією її у виробництві.

Зауважимо, що етап наукових розробок входить до складу інноваційного процесу лише в тих галузях, розвиток яких здійснюється під безпосереднім впливом науково-технічного прогресу і прямо забезпечує цей прогрес, причому і в таких галузях наукові розробки охоплюються інвестиційним періодом тільки в певних межах. Для галузей промисловості, що визначають технічний прогрес, характерні високі темпи онов-

лення продукції, а вона, зазвичай, вимагає перебудови всього виробництва.

Освоєння нових видів продукції, як правило, супроводжується застосуванням і нових принципів організації та управління виробництвом. Створення виробничих фондів, функціонування яких буде засновано на використанні вперше застосовуваної технології або нового принципу організації виробництва, має включати в себе сферу наукових розробок. У такій ситуації наукові розробки стають органічною частиною інноваційного процесу, оскільки новинки розробляються саме для даних виробничих фондів.

Сполучною ланкою між науковими розробками та їх матеріальним втіленням виступає етап проектування виробничих фондів. На цьому етапі інноваційного процесу відбувається подальша конкретизація наукових розробок стосовно до даних індивідуальних умов відтворення створюваних виробничих фондів. Вже в завданні на проектування, в якому зазначаються масштаби виробництва, вид продукції, її якість і обсяг випуску, склад і структура виробничих фондів, містяться всі основні характеристики створеної виробничої системи.

Слід зазначити, що чим тривалішою буде час проектування, тим більшим буде моральний знос об'єкта, отже, тим меншим життєвий цикл виробничих фондів при зростаючій кошторисній вартості робіт. Це серйозний прояв протиріччя між споживчою вартістю і вартістю проекту, що виникає в інвестиційному процесі. Звідси незаперечно випливає, що максимальне скорочення термінів створення проектів і зниження їх вартості – одна з найважливіших проблем, що постають перед сучасним інноваційним процесом.

Таким чином, враховуючи вище викладене, ми пропонуємо що для більшої ефективності розвитку конкуренції на етапі підготовки можуть і повинні з'являтися інші варіанти розробок, які відбуваються не тільки у межах даного дослідження, а й у супутніх йому сферах.

Ще К. Маркс відзначав велику різницю між витратами винаходу первісної машини і витратами її тиражування. Витрати інноваторів можуть бути настільки значні в порівнянні з досягнутими результатами, що

вони часто зазнають краху, а процвітають їх послідовники [8]. Також слід зазначити, що ризик є невід'ємною та неминучою особливістю інноваційного процесу. Таким чином, у разі якщо один із варіантів інноваційних розробок не призведе до успіху, то інший варіант може мати більше шансів на створення інноваційного продукту. Потрібно зазначити, що подібна багатоваріантність наукових розробок об'єктивно буде супроводжуватися і більшими витратами, у тому числі безповоротними, проте такі втрати неминучі і вони є характерною рисою інноваційної діяльності.

На наш погляд, для підвищення ефективності інноваційного процесу на кожному з його етапів завжди повинні розглядатися альтернативні варіанти розробок. Кінцева мета не завжди повинна збігатися з первісною, а визначатися найбільшою цінністю одержуваної новації. В кінцевому рахунку різні варіанти реалізації прикладних досліджень забезпечать конкуренцію всередині кожного етапу інноваційного процесу, яка приведе до поліпшення інноваційного продукту та зменшення витрат на його розробку та впровадження в масове виробництво.

Як свідчить економічна практика, для уникнення негативних наслідків можливих помилок, багато компаній намагаються поєднувати одночасно кілька напрямків розвитку. По-перше, за основу своєї діяльності вони приймають гарантовану стабільність з опорою на маркетинговий напрямок. Для цього виділяють значні кошти на покращення продукту для максимально можливого використання потенціалу, закладеного в його ідеї. По-друге, підприємці уважно стежать за появою інновацій у відповідних сферах розвитку та за діяльністю конкурентів у інноваційній діяльності. Очевидно, що впровадження будь-якого нового продукту істотно полегшується, якщо у нього вже є дослідження з початковим етапам фундаментальних розробок [9]. Рішення про впровадження інновації приймається після появи проблеми, яку неможливо вирішити звичайним способом. Це стимулює до пошуку нових способів дій, розробки інноваційних проектів, оцінки їх здійсненності при існуючих ресурсних і технологічних можливостях та економічній вигідності, відбору кращого

із запропонованих інноваційних проектів, їх пробного впровадження, позитивний результат якого дає підстави для тиражування і розповсюдження інновацій.

Світова практика свідчить, що в інноваційному процесі не тільки створюються очікувані інноваційні продукти, але й можуть виникати супутні інновації, які є побічним результатом творчої інноваційної діяльності на певному її етапі. Але з часом навіть «побічні» інновації стають новою рушійною силою економічного розвитку та забезпечують якісні зміни у виробничо-господарської діяльності.

Одночасно треба відзначити, що одним із основних елементів досліджень, які сприяють розвитку інноваційних процесів, є технології подвійного застосування. Розвиток військової техніки призводить до великої кількості технічних досягнень, які згодом активно поширюються на продукцію вільного застосування у багатьох сферах (комп'ютер, Інтернет тощо.) Часто можливості подвійного використання будь-якої певної технології приховані. У деяких областях розвиток оборонних технологій може випереджати комерційні (наприклад, композиційні матеріали), тоді як в інших спостерігається зворотна картина: цивільний сектор значно випереджає військовий (наприклад, напівпровідники).

Освоєння випуску продукції подвійного застосування підвищує стійкість і адаптивність високотехнологічного комплексу до нестабільного бюджетного фінансування, а їх використання в цивільному секторі посилює його конкурентоздатність на світовому ринку. Також крім впровадження високі технології у виробництво цивільної продукції та підвищення її конкурентоспроможності, ВПК може сприяти безпосередньому просуванню такої продукції на світові ринки.

Проте подібний взаємопов'язаний потік технологічних відкриттів є недостатньо керованим. На шляху цього потоку, з одного боку, державні оборонні підприємства, з іншого – приватні компанії, що створює бар'єри для передачі технологій подвійного використання і негативно позначається на міжнародній конкурентоспроможності країни. Відтак потрібно посилити увагу до пи-

тань державного регулювання розробок технологій подвійного призначення та організації їх трансферу як з військового в цивільний сектор економіки, так і в зворотному напрямку. Це значною мірою буде стимулювати інноваційні процеси у оборонній промисловості, обумовлені загальним скороченням витрат на проведення військових досліджень і розробок, а також необхідністю підвищення ефективності цих процесів.

Головною особливістю ВПК України була його експортна орієнтація, при якій головним джерелом його доходів служили замовлення по лінії військово-технічного співробітництва, а основним орієнтиром при модернізації зразків озброєнь і військової техніки були вимоги найбільш великих і платоспроможних іноземних замовників. Посилення експортної орієнтації, а отже, і експортної залежності українського ВПК у 1992–2013 роках відбувалося в силу загального погіршення кон'юнктури світового ринку озброєнь і військової техніки, збільшенням пропозиції застарілих зразків і систем озброєнь НАТО. Також була відсутня кооперація та співпраця на самостійних підприємствах, що конкурували між собою за експортні замовлення, в умовах організаційно-економічної роз'єднаності розробників і виробників продукції військового призначення.

Сьогодні військово-промисловий комплекс може стати одним з локомотивів української промисловості та точкою економічного зростання. По-перше, в Україні продовжує діяти особливий період функціонування національної економіки, тому потреба у власній обороноздатній промисловості вже наочно продемонстрована. По-друге, збільшення витрат на виробництво продукції оборонного призначення може стимулювати сукупний попит в країні і приклад США, що подолали Велику депресію за допомогою державних будівельних і дорожніх підрядів, у цьому відношенні є показовим.

Тому запорукою піднесення всієї вітчизняної економіки може стати державна підтримка підприємств ВПК насамперед у збільшенні замовлень військового призначення. Зростання державного замовлення у оборонній сфері на державних підприємствах, що виробляють кінцеву продукцію,

викличе збільшення попиту на проміжну продукцію. Основними її виробниками є приватні підприємства, котрі рухомі високим прибутком будуть конкурувати за право постачання своєї продукції. У результаті ціни будуть знижуватися, якість продукції підвищиться, створяться нові робочі місця і вітчизняна економіка отримає конкурентні переваги на світових ринках. Разом з тим, зростання витрат у сфері ВПК через мультиплікаційний ефект, ефект кооперації та взаємозв'язку між різними галузями національної економіки забезпечить збільшення попиту не тільки на ринку товарів оборонного призначення, але й на ринках ресурсів та інших кінцевих та проміжних товарів, зумовить підвищення попиту на відповідних спеціалістів, що стимулює ринок праці та освітніх послуг тощо.

Одночасно, в процесі підтримки підприємств ВПК слід також зробити певний акцент на технологіях подвійного застосування з метою збереження зв'язку військових науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок з цивільним виробництвом. Також треба зазначити, що в більшості країн технології подвійного застосування використовуються у переорієнтації військових підприємств на випуск інших видів продукції і у всебічній підтримці тих виробництв і галузей, які є унікальними і не мали аналогів у цивільному секторі.

Для досягнення основної мети розвитку інноваційних процесів на підприємствах ВПК в існуючій системі загроз при обмежених ресурсах має стати:

- скорочення ресурсоемності ВПК з одночасним підвищенням його ефективності;
- сполучення ресурсів державного оборонного замовлення, можливостей військово-технічного співробітництва;
- використання подвійних технологій та диверсифікації для подальшого використання у цивільній сфері;
- перенесення акценту у фінансуванні державного оборонного замовлення з закупівель озброєнь і військової техніки на військові НДДКР.

Також активізація використання технологій подвійного застосування забезпечить їх оптимізацію при виробництві продуктів військового призначення і майбут-

нього їх використання в цивільних сферах, а також можливий зворотній напрямок переорієнтації цивільних галузей, що виробляють споживчі товари, на випуск продукції військового призначення. Таким підхід стимулює зацікавленість у раціональному та ефективному використанні економічних ресурсів, а також зниженні витрат на одиницю продукції, що випускається, завдяки ефекту масштабу виробництва.

Висновки. Отже, інноваційні процеси є процесом нагромадження та практичної реалізації нових наукових і технічних знань, цілісної циклічної системи «наука – техніка – виробництво», що охоплює фундаментальні теоретичні дослідження, прикладні науково-дослідні роботи, дослідно-конструкторські розробки, освоєння технічних нововведень, нарощування виробництва нової техніки. Очевидно, що активізація конкуренції всередині інноваційного процесу призведе до збільшення очікуваного прибутку від нововведення, і тим самим підвищаться стимули до їх впровадження, і найголовніше збільшення ефективності самого інноваційного процесу. І таким чином витрати на закупівлі обладнання постіндустріальної епохи, які пов'язані з інформаційними технологіями перевищать витрати на купівлю традиційних для індустріальної епохи засобів виробництва.

Також слід, зазначити, що в більшість економічно розвинених країн, для забезпечення конкурентоспроможності національних економік розвивають технології подвійного використання. Реальні можливості комерційного використання військових технологій, також як і використання цивільних

технологій в військових цілях, не завжди очевидні, але завдяки фактору конкуренції у різних обставинах вони будуть максимально ефективно використовуватися. Розвиваючи сьогодні оборонну промисловість України, наша країна має великі можливості використання технологій подвійного призначення у цивільній сфері, що у майбутньому забезпечить досягнення конкурентоспроможності всієї національної економіки не тільки на внутрішньому, а і на зовнішньому ринках.

Література.

1. Геєць В. М. Бар'єри на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі та можливості їх подолання / В. М. Геєць // Економіка України. – 2015. – № 1. – С. 4–25.
2. Денисенко М. П. Основи інвестиційної діяльності: підр. для студентів вищих навчальних закладів / Микола Денисенко. – К. : Алерта, 2003. – 338 с.
3. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності: навч. пос. за науковою редакцією В. Г. Федоренко. – К. : Алерта, 2004. – 431 с.
4. Осецький В. Л. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики / Валерій Леонідович Осецький: монографія. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – 412 с.
5. Економіка й організація інноваційної діяльності: навч. пос. – К. : «Центр навчальної літератури», 2004. – 128 с.
6. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент. Навчальний посібник / Петро Микитюк. – К. : «Центр навчальної літератури», 2007. – 400 с.
7. Пилипенко Г. М. Конкуренція як фактор інноваційних змін: інституційний аспект / Г. М. Пилипенко // Вчені записки Харківського інституту управління: Науковий журнал: Випуск № 28. – Харків : XIV, 2010 – С. 199–200.
8. Маркс К., Энгельс Ф. Собрание сочинений в 50 томах. 2-е изд. – М. : Изд-во Политическая литература, 1957. – т. 25, ч. 1, с. 116.
9. Коновалов В. М. Инновационная сага / В. М. Коновалов. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 74 с.

ВЛИЯНИЕ ФАКТОРА КОНКУРЕНЦИИ В ИННОВАЦИОННОМ ПРОЦЕССЕ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ

В. В. Чернобаев., к.э.н., доцент, ГВУЗ «Национальный горный университет»

В статье рассмотрены инновационные составляющие выхода экономики Украины из кризиса в условиях обострения политических противоречий. Предложено использование технологий двойного применения с целью стимулирования промышленного развития отечественной экономики. Доказано, что внедрение действенной конкуренции в разных сферах применения инновационной продукции является одним из направлений экономического роста всей экономики Украины.

Ключевые слова: инновации, инновационный процесс, конкуренция, военно-промышленный комплекс, технологии двойного применения, экономический рост, экономика особого периода.

INFLUENCE OF COMPETITIVE FACTOR IN THE INNOVATION PROCESS ON
THE ECONOMIC GROWTH

V. V. Chornobaev, Ph.D., Ass. Prof., SHEI «National Mining University»

The innovative components of overcoming the crisis in Ukraine's economy in the conditions of exacerbation of political contradictions are examined. The application of dual-use technologies in order to encourage the industrial development of the domestic economy is offered. It is proved that the implementation of effective competition in different areas of innovative products application is one of the directions of economic growth of the entire economy of Ukraine.

Keywords: innovation, innovational process, competition, military-industrial complex, dual-use technologies, economic growth, the economy of the special period.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Пилипенко Ю. І.

Надійшла до редакції 21.07.15.